

LINKUVOS GIMNAZIJA

**LINKUVOS BIBLIOTEKOS
(NUO PIRMŪJŲ ŽINIŲ APIE JAS IKI 1970m.)**

Atliko: 3b gimn. klasės mokinė Erika Mozūraitė

Vadovas: mokytoja Birutė Deveikienė

Linkuva, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	3
VIENUOLYNO BIBLIOTEKA	4
MOKYKLOS (GIMNAZIJOS) BIBLIOTEKA.....	8
MIESTELIO BIBLIOTEKA	11
IŠVADOS	21
LITERATŪRA.....	22

IVADAS

Žmogus į biblioteką įžengė maždaug prieš 5000 metų Egipte. Ten jos steigtos prie faraono rūmų, šventyklų, kitose vietose. Tai pirmosios molio lentelių ir papiruso ritinių saugyklos. Visų geriausia antikos laikais buvo Aleksandrijos biblioteka, vadinta „Mūzų šventove“. Tuo metu bibliotekos buvo itin retos ir labai vertinamos, matyt, ne veltui atsirado užrašas, personifikuojantis bibliotekas:

„Aš esu biblioteka.
Aš nesu nei sienos, nei lentynos,
Net ne knygos, sustatytos eilėmis.
Aš esu pasaulio išmintis,
Knygose pagauta ir jums jose parengta.
Aš esu atviros durys.
Įženki!“

Dabartyje šis užrašas puikuojausi daugumos bibliotekų aprašymų titulinuose puslapiuose. Mano manymu, bibliotekos daug prisidėjo prie viso to, ką turime dabar: rašto, meno, mokslo, kalbos ir kultūros išlaikymo. Bibliotekos reikšmė žmogaus gyvenime yra daug platesnė ir gilesnė nei tik saugoti, kaupti ar sisteminti įvairius raštus ir spausdinius. Biblioteka skleidžia ir platina sukauptus dvasios turtus, tik gaila, kad mums kartais pritrūksta noro visą šitą informaciją priimti.

Lietuvoje pirmosios bibliotekos įkurtos XV a. Bibliotekos padėjo žmonėms kuo galima tiksliau išsaugoti Lietuvos istoriją tarpukariu, padėjo žmonėms neužmiršti rašto ir lietuviškų papročių. Tarp didžiausių ir seniausių mūsų krašto bibliotekų yra 1570m. įsteigta bibliotekėlė, kuri vėliau tapo Vilniaus universiteto biblioteka, kuri tiksliai saugo, dalinasi ir vis dar kaupia Lietuvos istorijos įvykius. Šio darbo ėmiausi todėl, kad kažkada viena sena moteriškė mostelėjusi į apleistą žydų sinagogą pasakė, kad seniau čia buvo biblioteka. Susidomėjau ir pagalvojau, jog visai nieko nežinau, kada Linkuvoje biblioteka įsikūrė, kur ji buvo, kas joje dirbo, pagaliau kiek bibliotekų buvo. Todėl imdamasi šio darbo tikėjau sužinoti bibliotekos ištakas Linkuvoje, istoriją, veiklos pobūdį. Maniau, kad bus lengva. Pasirodė, kad daug ką reikės rinkti po kruopelę. Taigi norėčiau plačiau pateikti ir aprašyti Linkuvos miestelyje bibliotekų atsiradimo ir gyvavimo istoriją.

VIENUOLYNO BIBLIOTEKA

XVIIIa. knyga buvo reikalinga tam žmogui, kuris moka skaityti, yra pakankamai išsimokslinęs, o tuo metu Lietuvoje išsimokslinę galėjo būti tik didikai, bajorai ir dvasininkai. Dėl to XVIIIa. bibliotekos buvo steigiamos didikų rūmuose, universitetuose ir vienuolynuose. Linkuvoje taip pat pirmoji biblioteka buvo įsteigta vienuolyne. Kaip knygoje „Linkuvos karmelitų bažnyčia ir vienuolynas“ rašo Vyt. Didžpetis, Linkuvoje 1634 11 29 m. įsikūrė karmelitų vienuolynas. Žemaičių vyskupas Jurgis Tiškevičius, pasikvietęs senosios regulos karmelitus, perdavė jiems mūrinę bažnyčią, klebono sodybą, žemę ir visa kita, ir įkūrė karmelitų vienuolyną. Vienuolynas įsitvirtino ir 1676 m. Linkuvos vienuolyne įsteigtas noviciatas. Vienuolyno dokumentai liudija, kad novicijus rengė aukštus mokslo laipsnius turėję dvasininkai: teologijos daktarai, teologijos ir filosofijos profesoriai. Kai kurie iš jų, pvz., Ilarionas Stanevičius (1825 m.), Kazimieras Juraška (1827-1830 m.) darbavosi ir parapinėje mokykloje. Karmelitams buvo gyvybiškai reikalingos knygos, kurios padėtų skleisti krikščioniškas tiesas, padėtų formuoti moralinę sampratą, skatintų žinių troškimą ir pasaulio pažinimą. Visos reikalingos knygos, minimos 1826m., buvo įsigytos tiktai vienuolyno lėšomis. Jų būta nemažai: biblijos (4), pamokslų rinkiniai (60), žodynai (3), istorijos knygos (14), priešingybės (Controversiae) (8), moralinės teologijos (28), oratorinio meno (20), filosofijos (5), kiti dvasiniai veikalai (31).

Vardinis vienuolyno bibliotekos knygų sąrašas iš Vytauto Didžperio knygos „Linkuvos karmelitų bažnyčia ir vienuolynas“:

	kn.
Pamokslininkai	
Tėvo Liudviko Granatiečio pamokslai.....	4
Sekmadienio pamokslai	4
Tėvo Stanislovo Srodnicikio.....	1
Tėvo Henriko. Rojus.....	1
Pamokslai visiems sekmadieniams.....	1
Teologijos rinktinė.....	1
Evangelikų lobis	1
Marijos Sodus.....	1
Pamokslai Brozilijaus I. Pilypo Nerijaus I.....	2
Pamokslai Jokūbo Naragnos.....	3
Drakselio veikalai	3
Diaderi pamokslai.....	1

Kalbų (oracijų) formavimo būdas	1
Tėvo Stempel pamokslai	1
Kunigo Rydzevskio Sekmadienio pamokslai	1
Punktai sakymų I. Pamokymai iš evangelikų	2
Įvairūs pavyzdžiai I. Paslaptingas išdas I	2
 (skarbnica taiemna)	
Dangus ir žemės viešpatis I. Kun. Petro pamokslai	2
Kun. Starovolskio pamokslai I Ir kun. Balsamo I	2
Kun. Juoz. Mecinskio iš viso	4
Kun. Pazovskio ir kun. Valuševičiaus	3
Kun. Bumidzero ir šumbilio	3
Apaštališkieji pamokslai (pamokymai) ir Masyliano pamokslai	3
Proto balsas	1
 Žodynai	
Petro Kalepino (Calepini) žodynas	1
Tėvo Knapijaus (Cnapii) žodynas	1
Paleantea	1
 Istorikai	
Paškovskio pavyzdžių veidrodis I. Hist. Lic (?) I	2
Chronologinė istorija I. Šv. Mergelės stebuklai	2
Karmelitų lobis I. Šv. Juoz. Kalasanto gyvenimas	2
Teisės paaiškinimai I. Civilinė teisė (Corpus) I	2
Dievo gailestingumo įridymas – I, šv. Magdelianos de Pазis gyvenimas	2
Pasaulio istorija I, Jono Kulešos istorija I	2
Žydų paklydimas I. Kanfrumo istorija I	2
 Preišingybės (Controversistae)	
Belarmino disputai I. Apologija – Pranciškaus I	2
Lenkiška studija – I; Jono Selerio veikalas I	2
Priešingybių santrauka I, Priešingybių vadovėlis I	2
Mež sinodas. I. Tridento konsiliumas I	2

Moralinės	
Gerb. tėvo Colleth'o 8 tom: Atgailos sužadınimas	9
Teologija(.....) tom.....	2
Tėvo Elijo I.....	1
Teologijos Tėvo (.....) I. Kunigų institucijos 2	3
Intitutiones morales pro Maline (?) I. Tribunal Conf. I.....	2
Martino kūrinėlis.....	1
Bakono (Baconi) I; T. Rudzinkos teologijos seminarija.....	3
Tėvo Antoine theologia univeris I.....	1
Klausimai apie sakramentus.....	1
Knyga apie atgailą.....	1
Moralės antonomija I, Moralės santrauka I.....	2
Moralės rezoliucijos I; Tėvo Nayoto (?) teologija I.....	2
Oratoriai	
Panegirikų knygos 9. Mureto okacijos 2	1
Orator. Extemporaneus .I Orationes Epistolae Ciceronis 2	3
Šv. Tomo orationes I. Saulio retorika I. Oratorių Plinicų	3
Medicinos knyga I; Sobandijaus laiškai I. Poema Hemi (?)	3
Filosofai	
Filosofijos diputai I; Aristotelio raštai I	2
Disputavimo miestas I; Viešas disputas I	2
Dialektikos Anathaemata(?) I.....	1
Dvasinai	
Romos katekizmas I Katekizmo pamokymai I.....	2
Šv. Ignoto neklystančios tiesos.....	1
Šv. Tomo apmąstymai.....	1
Bourdalis dvasinės rekolekcijos.....	1
Barwagalio (?) „ Rekolekcijos. I. Dux (.....) I.....	2
Kun. Perkovičiaus apmąstymai 2. Pratimų lobis I.....	3
Tėvo Liudviko apmąstymai 2. Dangaus metai 2.....	4

Krikščionių karų vadovas I. Dievo žodžiai I.....	2
Pamaldumo vadovėlis I. Krikščionių keleivis I.....	2
Šv. Henriko parapinai pamokslai. Tomų	4
Albrentado katechizmas	1
Tėvo kun. Galanskio Poteriai. Tomų	2
Dogmatinis Katekizmas.....	1
Dangaus Rojus apie keturis paskutiniuosius I.....	
Lobis 2.....	3

1841 m. bažnyčios inventoriuje įrašyta, kad vienuolyno koridoriaus nišoje pastatytos dvi spintos. Kaip knygoje „Linkuva“ mini A. Miškinis, iki 1845m. bažnyčia buvo paremontuota, tuo pasirūpino klebonas Kun. Tadeušas Katilevičius. Jis, matyt papildęs ir bažnyčios biblioteką, kurioje tilpo 560 knygų. Po 1832 m. vienuolyno uždarymo likusios knygos iš jo 1864 m. buvo atimtos. Prasidėjęs niūrus spaudos draudimo laikotarpis neužkirto kelio knygai į žmonių namus. Aišku, biblioteka egzistuoti negalėjo. Gyventojai priešinosi draudimui, spauda leista užsienyje, ją platino knygnešiai, steigtos slaptos spaudos platinimo draugijos. Žymus lietuviškos spaudos platintojas Linkuvos apylinkėse buvo Gabrielius Landsbergis-Žemkalis. Kiti knygų platintojai buvo liaudies poetas Jonas Burkus, Kazys Gumbelevičius, Antanas Tamošiūnas, Karolina Lanauskaitė ir dar keli ne taip pasižymėję knygnešiai. Linkuvos apylinkė turėjo tikrai nemažai knygų platintojų, jie net 1896m. įkūrė draugiją knygoms platinti. Linkuvoj knygnešius globojo dr. Kazys Jasinskas.

Per spaudos draudimo laikotarpį caro valdžia Lietuvoje sulaukė virš 3000 žmonių, iš jų nubaudė apie 2000. Tačiau pasipriešinimas vis augo, kūrėsi vis daugiau nelegalių organizacijų, daugėjo carizmui priešiškos literatūros. 1904 m. gegužės 7 d. draudimas panaikintas, lietuviškai spaudai lotyniškam raidėm pradėta taikyti tokia pat tvarka, kaip kitai spaudai. Taigi vėl galėjo kurtis bibliotekos, vėl knygai atsirado galimybės pasiekti kiekvieno žmogaus namus.

MOKYKLOS (GIMNAZIJOS) BIBLIOTEKA

Po paskutinių žinių apie vienuolyno bibliotekos konfiskavimą (1864m.) apie bibliotekos egzistavimą Linkuvoje nieko nežinome iki XXa. pradžios. Knygoje „Linkuva“ A. Miškinis mini, kad 1917m. Linkuvoje įsteigtas Lietuvių katalikių moterų draugijos knygynėlis. Be moterų katalikių draugijos, Linkuvoje įsikūrė ir „Vyturio“ draugija, kuri subūrė inteligentus darbu savam kraštui. Ši draugija taip pat turėjo savo knygynėlį. Taip buvo vadinamos šių draugijų bibliotekėlės. 1918m. kuriantis Linkuvos gimnazijai reikalinga buvo ir biblioteka.

Pavarčius mokyklos archyvuose dokumentaciją, atskirų žinių apie mokyklos biblioteką nerasta, tik tai pedagogų tarybos posėdžio 1919m. sausio 8d. protokole pažymėta, kad išdavinėti mokiniams pasiskaitymui knygas prisiėmė Ign. Brazdžiūnas Tame pačiame protokole 6 punkte pažymėta, jog iš lietuvių kalbos nutarta vartoti šias knygas skaitymui: „Mūsų Dirva“ , „Vaikų žvaigždutė“, „Skaitymų knyga“, „Vargo mokyklai“. Knygas nutarta išdavinėti vieną sykį per savaitę kiekvienoje klasėje. Tame pačiame protokole pažymėta: „Kadangi gimnazijos mokiniams naudotis pavestas knygynas Dramos – Dainų – Muzikos draugijos „Vyturys“, tai knygininku pasilieka knygininkas tos Dr. Ign. Brazdžiūnas (Gimnazijos vedėjas).“

Pedagogų tarybos posėdyje 1921m. rugsėjo 19d. buvo numatytas klausimas dėl mokomosios medžiagos paskirstymo, knygyno ir mokymo priemonių aptarimo, tačiau šis klausimas buvo atidėtas.

Leidiniuose, kuriuose buvę mokiniai prisimena gimnaziją, yra šiokių tokių žinių nuotrupų apie biblioteką ir joje dirbusius žmones.

Atsiminimuose apie Linkuvos gimnaziją Čikagoje išleistoje A. Šešplaukio redaguotoje knygoje „Linkuva, Šiaurės Lietuvos švietimo židyns“ 1928m. rašoma, kad mokytojas Buožys, vadovavęs mokyklos bibliotekai ir išdavinėjęs knygas, buvo labai geras žmogus. Jis dalindavo nuoširdžius patarimus, kokią knygą kam pasirinkti, kokiai knygai teikti pirmenybę, o kokią atidėti vėlesniam skaitymui. Buožio vadovavimo bibliotekai laikotarpiu mokiniai nemaža laiko praleisdavo bibliotekoje skaitydami knygas ar užprenumeruotus laikraščius ir žurnalus.

Karo metu su knygomis mažame miestelyje nebuvo lengva, bet mokykloje vis tiek buvo biblioteka. Yra žinių, kad 1943m. jai vadovavo mokytojas L. Kuodys. Aldonos Gaigalaitės knygoje „Mūsų karo meto mokytojai“ rašoma, kad Linkuvos gimnazijos direktorius Bučinskas 1943m. parašė skundą dėl L. Kuodžio aplaidaus darbo bibliotekoje. Kuodys dažnai neateidavo mokiniams išduoti knygų, neatsižvelgdavo į mokinių amžių ar išsilavinimą, o duodavo, kas pakliūva. Įspėtas

dėl darbo trūkumų, į pastabas nereaguodavo. 1943m. bibliotekos vedėju dirbęs L. Kuodys buvo visiška priešingybė prieš jį dirbusiam Buožiui.

Visoje Lietuvoje pokario laikotarpis labai nuskurdino bibliotekų fondus. Dar prieškary bibliotekos turėjo atitikti sovietinės bibliotekininkystės nustatytus standartus, o 1941m. gegužės mėn. buvo įsakyta išvalyti bibliotekų fondus nuo sovietinei sistemai žalingų leidinių. Po karo grįžus sovietinei valdžiai šis darbas buvo tęsiamas. Iš buvusios gimnazistės St. Lovčikaitės dienoraščio: “1944m. lapkričio 1d.

Pirma diena mokykloje. Už tvoros mus pasitiko rusiškas tankas, o salėje – bolševikinę rusų armiją šlovinančios kalbos. Visi tokie pasimetę, išsiblaškę, jokios šventinės nuotaikos. Nei eisenos į bažnyčią, nei maldos klasėje. Vietoj kryžiaus ant sienos Stalinas ar Leninas. Vienas nerimas, nežinom, kaip elgtis, kalbėtis. Iš ko mokysimės? Nėra nei vadovėlių, nei sąsiuvinų. Mokyklos kieme suvertė bibliotekos knygas ir uždegė. Žiulį Verną, Valterį Skotą, Aleksandrą Diuma, Gėtę, Šilerį, Šekspyrą, Maironį, Vaižgantą... Gal kas kokią knygelę ir pasigavo nemačiom...”

Grįžtanti sovietinė valdžia naikino tai, kas dar buvo likę bibliotekose (net mokyklų). Paprasčiausias būdas – knygas sudeginti. Bet šiočia ar tokia biblioteka vis dėlto liko, tik apie ją neturime daug žinių. Iš 1948m. balandžio 3d. pedagogų tarybos posėdžio protokolo sužinome, jog keičiasi mokyklos vadovybė: Rasikas perduoda pareigas Valiušaičiui „Perimant turtą sudarytos turto patikrinimo komisijos. Bibliotekai patikrinti komisiją sudaro Br. Vilimienė, A. Radžius, R. Šaulys“ (1947-1951m. pedagogų tarybos posėdžių protokolų knyga, 10 psl.)

1949m. birželio 29d. pedagogų tarybos posėdžio protokole skaitome: „Svarstyta: Gimnazijos kabinetų perkėlimo klausimas iš gimnazijos į Gimnazijos (gatvės) Nr. 24 (buvusius Adiklio namus). Gimnazijos g. Nr. 24 steigti pavaizdumo priemonėms kabinetus: fizikos, gamtos (su gyvuoju kampeliu), knygyną, raudonąjį kampelį, chemijos ir rankų darbų, gydytojo kambarį, literatūros (lituanistikos) kabinetą ir muzikos (mokinių bendrabutyje)“ (1947-1951m. pedagogų tarybos posėdžių protokolų knyga, punktas 65)

1950m. lapkričio 4d. pedagogų tarybos posėdžio protokole trumpai išdėstyta bibliotekos vedėjos Br. Vilimienės ataskaita: „Bibliotekoje yra 1495 knygos, jomis naudojasi 237 mokiniai. Knygos keičiamos po pamokų pagal tvarkaraštį. Knygos užlaikomos tvarkingai.“ J. Jasiūnas pageidavo, kad biblioteka būtų aprūpinta specialia literatūra. (Ten pat, psl. 145) Tai pirmas rimtesnis pranešimas apie mokyklos bibliotekos veiklą, paminėtas dokumentuose. Daugiau dokumentų (pačios bibliotekos – apie fondus, skaitytojų skaičių ir kt.) neradau.

1960m. rugpjūčio 31d. mokyklos pedagogų tarybos posėdžio protokole pažymėta, jog klasių vadovai įpareigoti kontroliuoti, kaip mokiniai skaito periodinę bei politinę ir grožinę literatūrą.

Mokytoja Gaigalaitė siūlė praplėsti mokyklos biblioteką įrengiant skaityklą. (1959-1962m. pedagogų tarybos posėdžių protokolų knyga, psl. 38-39, pažymėti pieštuku).

Kadangi neradau bibliotekos dokumentų, iš kalbintų žmonių (mokytojų ir buvusių mokinių) žinau, kad kurį laiką mokyklos bibliotekai vadovavo rusų k. mokytojas Br. Vilimas, kuris į biblioteką neleidavo, iškeldavo knygą, garsiai perskaitydavo jos pavadinimą, o mokiniai, susirinkę prie jo stalo, atsiliepėdavo, kad nori tos knygos, pasiimdavo skaityti knygą visai nenumanydami, apie ką ji yra. Taip bibliotekai vadovavusį mokytoją prisimena mokytoja N. Marcinkutė.

Po to ilgą laiką mokyklos bibliotekoje dirbo Aldona Bučaitė-Pažemeckienė.

Po jos bibliotekai vadovavo Antanas Serva. Pažinoję jį žmonės šiltai atsiliepia ir apie jo darbą, ir apie asmenybę, tačiau žinių apie jo vadovaujamą biblioteką nera. Neaišku, nei koks skaitytojų skaičius, nei kiek knygų būta bibliotekoje.

1 pav. Antanas Serva, mokyklos bibliotekoje.

MIESTELIO BIBLIOTEKA

Linkuvos bibliotekos istoriją bandė nušviesti ilgametė jos darbuotoja Aldona Jaselskienė.

2 pav. 1959m. Linkuvos bibliotekos darbuotojai, priekyje iš dešinės Aldona Jaselskienė.

Dar sovietmečiu, pagal to meto reikalavimus, ji ėmė rašyti bibliotekos metraščių. Štai taip ji pradeda savo darbą: „Kiek prisimenu, mūsų biblioteka labai pasikeitė ne tik išvaizda, bet ir darbo turiniu. Šiurpu prisiminti tas praleistas žiemas, kai teko dirbti neremontuotose, nekūrenamose ar pusiau kūrenamose patalpose. Langai nuo apačios iki viršaus apledėję, rankos sugrubusios. Todėl daug kartų norėjosi mesti darbą ir išeiti... Bet užtekdavo pamatyti skaitytojo dėkingumu švytinti veidą, išgirsti nuoširdų „ačiū“ už gerą knygą – ir jau atrodydavo, kad bibliotekininko specialybė pati geriausia. Jeigu žmogui nors mažai valandėlei gali suteikti džiaugsmo – gera dirbti. Bet bibliotekininko pašaukimą negalima išaiškinti siaura prasme – knygos pamėgimu, bet kaip didelį vidinį jausmą, troškimą skleisti šviesą, žinias, gerį, sąmoningumą žmonių tarpe. Ar galima užmiršti paprastą darbininką, turintį tik pradinį išsilavinimą, darbo metu skubiai užsirašantį ką tik mintyse sueiliuotus posmus. Tai buvo mūsų skaitytojas Juozas Venclova. Jis neturėjo laiko mokytis, o turėjo tiek daug gabumų, taip giliai jautė naujo gyvenimo grožį. Norėtuši, kad ateitų toks laikas, kai žmonės ne tik pavartytų knygas, bet kad pamiltų jas, brangintų kiekvieną laisvą minutę, skirtą knygoms, o ne stoviniuotų ant šaligatvių, negirtuokliautų. Kaip būtų džiugu matyti daugiau tokių

skaitytojų, kaip senukas J. Marcinkevičius. Jis knygą pamilo dar jaunystėje, kai ji buvo sunkiai prieinama paprastam žmogui, jis knygą brangina ir dabar, kai žmonėms atsivėrė ištisi knygų lobynai... Aš tvirtai tikiu, kad tokių žmonių yra ne vienas, ne du, o šimtai, ir kad netolimoje ateityje žmonių nebereikės kviesti į biblioteką, nes biblioteka taps jiems antraisiais namais, kur visada jie galės nuoširdžiai ir atvirai pasidalinti mintimis su geriausiu savo bičiuliu – knyga. (Neveltui mokslininkas Einšteinas sakė: „Atimkite iš manęs knygas – ir aš liksiu silpnas vaikas: nei išminties, nei proto, nei vilties“).

Iš Šešplaukio redaguotos knygos „Linkuva“ žinome, jog 1917m. Linkuvoje įsteigtas Lietuvių katalikių moterų draugijos knygynėlis. Tai, matyt, ir buvo Linkuvos miestelio viešosios bibliotekos užuomazga. Šiomis knygomis naudojosi draugijos narės, vėliau Linkuvos progimnazijos (gimnazijos) moksleiviai, galbūt ir kai kurie kiti miestelio gyventojai. Be to, įsikūrė „Vyturio“ draugija, ji taip pat turėjo savo knygynėlį, kurio knygomis naudojosi inteligentija ir moksleiviai. 1937m. rugpjūčio mėnesį oficialiai įkurta Linkuvos miesto biblioteka. Apie jos įkūrimą ir pirmuosius gyvavimo metus A. Jaselskienė yra užrašiusi buvusios darbuotojos Kazimieros Biliūnienės pasakojimą. Pagal senutės Kazimieros Biliūnienės pasakojimą (ji dirbo bibliotekos valytoja) Linkuvos miesto biblioteka įsikūrė 1937m. rugpjūčio mėn. dabartinėje Dariaus-Girėno gatvėje Nr. 12. Bibliotekoje dirbo tik du žmogės – bibliotekos vedėjas Juozas Losauskas ir valytoja K. Biliūnienė, kuri dirbo pagal sutartį ir gaudavo mėnesinį atlyginimą 10-15 litų. J. Losauskas dirbo iki 1940m. Linkuvoje biblioteka buvo įsteigta tik su ta sąlyga, kad vietos savivaldybė padės ją išlaikyti, parūpins bibliotekai patalpas, duos kurą, apšvietimą bei pasamdys valytoją, o ministerija – komplektuos fondą bei mokės atlyginimą bibliotekininkui. 1940m. pabaigoje (kaip teigia A. Miškinis knygoje „Linkuva“) nacionalizavus didesnes krautuves (žydų) Michlės Gilevičienės name Gimnazijos gatvėje Nr. 6 įkurta iš Dariaus-Girėno gatvės perkelta biblioteka.

3 pav. Pirmoji Linkuvos miestelio biblioteka įkurta 1937m. dabartinėje Dariaus-Girėno gatvėje Nr. 12. Dabar čia yra ūkinių prekių parduotuvė.

Apie karo metų (1941-1944m.) bibliotekos darbą žinių nėra, aišku viena – ji egzistavo. A Gaigalaitė prisiminimų knygoje „Mūsų karo metų mokytojai“ rašo: „Miestelio biblioteka tilpo viename kambarėlyje ir ten buvo sukaupia daugiausia grožinė literatūra.“ Bibliotekininku dirbo Jonas Treška.

Karo ir pokario laikotarpis visoje Lietuvoje labai nuskurdino bibliotekų fondus. Bibliotekos turėjo atitikti sovietinės bibliotekininkystės nustatytus standartus. 1941m. gegužės mėn. išleistas įsakymas išvalyti bibliotekų fondus nuo sovietinei sistemai žalingų leidinių. Knygos buvo išvežtos į makulatūrą ar sudegintos. Kiekviena okupacinė valdžia (1940-1945m) „valė“ bibliotekų fondus. Ypač 1940-1941m. atėjusi sovietinė valdžia. K. Senkevičius tą laikotarpį vadina „bibliogenocidu“. Nelabai kas ir liko seniau įkurtose bibliotekose.

Pokario meto biblioteka buvo ypatingai politizuota, ideologizuota. Apie 1948m. miestų ir miestelių bibliotekos privalėjo įsteigti kilnojamas bibliotekėles, kurios turėjo aptarnauti aplinkinius kaimus. „Jos įsikurdavo kaimuose, turėjo pastovius nedidelius savo fondus. Bibliotekininkai ne tik išdavinėdavo knygas, bet ir organizuodavo tos apylinkės kultūrinį-pramoginį gyvenimą. Įvairius minėjimus, šventes, gegužines, šokius“, - prisimena A. Jaselskienė, pati pradėjusi bibliotekininkės darbą tokioje bibliotekoje.

Vadovaudamiesi LKP VI suvažiavimo nutarimu siūsti į kolektyvinius ūkius literatūrą įvairių miesto įstaigų bei įmonių partinės, komjaunimo, profsajungos ir kitos organizacijos jau 1949m. surinko ne vieną tūkstantį knygų, sukomplektavo dešimtis bibliotekėlių ir įteikė jas kolūkiams. Didžiąją dalį tos literatūros sudarė komunistinės ideologijos skleidėjų veikalai, spausdiniai rusų kalba. Knygų fondas sparčiai augo. Žmonės laikui bėgant skaitė vis daugiau ir daugiau.

Nuo 1950m bibliotekų veikla orientuota į politinių – propagandinių uždavinių vykdymą: bibliotekų darbuotojai privalėjo rengti standus, piešti, kurti ketureilius, leisti sienlaikraščius. Kritikuojami tie, kurie neaktyviai įsitraukia į naują gyvenimo būdą, skelbiama šviesi socializmo ateitis. Ypač tampa populiarūs literatūriniai teismai. Bibliotekininkai rašė scenarijus, turėjo būti išjuokiamos įvairios miestelio, apylinkės negerovės. Tokiai veiklai imta steigti klubus – skaityklas, kurie šalia skaitytojų aptarnavimo turėjo dirbti masinį – politinį ir kultūros – švietimo darbą. 1950m. klubai – skaityklos kūrėsi itin sparčiai. Lietuvoje tuo metu jau veikė 3,000 tokių skaityklų. Jos gaudavo daug įvairaus turinio brošiūrų, žurnalų, laikraščių. Vykdavo knygų aptarimai, įvairios popietės, net šaškių ir šachmatų turnyrai. Būtinai renginiai ateistine tematika. Nuo 1954m. bibliotekininkai turėjo aktyviai skleisti KP suvažiavimų, direktyvų, nutarimų medžiagą. „Sovietinė bibliotekininkystė masinę biblioteką traktavo kaip politinio švietimo ir partinės propagandos sistemos elementą, turėjusį vadovauti darbo žmonių skaitymui, o fondus naudoti jų komunistiniam auklėjimui.“ (A. Guosienė, Viešųjų bibliotekų raida. Tarp knygų, 1997 lapkritis, p.9.)

Aišku, Linkuvos biblioteka veikė pagal to meto nurodymus ir direktyvas, kurias gaudavo iš Respublikos ar rajono valdžios institucijų. Darbas reikalavo ir paklusnumo, ir darbštumo.

Nors Linkuva buvo mažas ir nuošalus miestelis, bet Linkuvos biblioteka pokario metais gyveno tokį pat gyvenimą kaip ir visos Lietuvos didžiosios bibliotekos: buvo vykdomos tos pačios direktyvos, kūrėsi tos pačios struktūros (kilnojamosios bibliotekos ir kt.) ir rengė tokius pat renginius, pristatymus, minėjimus, kokių reikalavo valdžios struktūros. Papildomais užsiėmimais buvo siekiama, kad kuo daugiau žmonių lankytųsi bibliotekoje, skaitytų ne tik grožinę, mokslinę, bet ir politinę literatūrą.

Duomenys apie Linkuvos bibliotekos darbą sudaro didelę knygą, kurioje susegti atskirų metų bibliotekos darbo planai, ataskaitos, kai kurių metų skaitytojų sąrašai, vykę renginiai ir pristatymai. Iš šių duomenų ryškėja, kas buvo nuveikta vienais ar kitais metais. Pirmaisiais bibliotekos gyvavimo metais pagrindinis bibliotekų uždavinys buvo – pasiekti, kad iš kiekvienos šeimos skaitytų bent po vieną suaugusį skaitytoją. Kai pirmasis uždavinys buvo pagaliau įvykdytas, prasidėjo naujų planų sudarymas stengiantis pritraukti ir sudominti kuo daugiau skaitytojų. Bibliotekoje pradėjo daugėti įvairių renginių, jubiliejų, minėjimų, išpopuliarėjo literatūriniai teismai.

1950m. Linkuvos viešajai bibliotekai suteiktas rajoninės bibliotekos vardas. Vedėja Irena Liaudanskaitė, bibliotekininkė – Stasė Račiukaitytė, kilnojamojo fondo vedėja – Ema Balčiūnienė. Biblioteka yra Tarybų gatvėje Nr. 6 (dabartinėje Gimnazijos gatvėje), buvusioje Šidlausko alinėje. Patalpos 2 kambariai – skaitykla, fondas ir mažas sandėliukas, kuriame buvo laikomos senos, išimtos iš apyvartos knygos bei Glavlito įsakymai.

4 pav. Linkuvos viešoji biblioteka 1950m. dabartinėje Gimnazijos gatvėje.

5 pav. 1950m. Linkuvos miestelio bibliotekos vedėja Irena Liaudanskaitė

6 pav. 1956m. Linkuvos miestelio bibliotekos vedėja Irena Demenytė

1956m. Linkuvos rajoninėje bibliotekoje vedėja dirbo Irena Demenytė. Bibliotekos fonde buvo 13.617 egzempliorių knygų, skaitytojų – 484. Per metus literatūros išduota 12.056 tomų. Bibliotekoje buvo suorganizuota 18 parodų, iš viso pravesta 6 literatūriniai vakarai bei konferencijos. Viena iš įdomesnių masinių priemonių buvo pravesta skaitytojų konferencija Ostrovskio knygai „Kaip grūdinosi pienas“ aptarti. Biografinių apžvalgų pravesta 15. Vaikų bibliotekoje knygų buvo 4.985 egzempliorių, skaitytojų – 389, išduota 9003 knygos.

1957m. Dirbo trys darbuotojai: vedėja I. Demenytė, kilnojamo fondo vedėja Aldona Savickaitė ir bibliotekininkė Nijolė Janulionytė. Fonde knygų buvo 14.643 egz., skaitytojų abonemente 588, kilnojamose bibliotekėlėse – 493. Kilnojamųjų bibliotekų buvo 21. Knygų išduota iš viso 15.789 : abonemente – 12.802 egz., kilnojamose -2993 egz. Tais metais buvo pravesta daug masinių priemonių. Suorganizuotos 32 parodos, 16 biografinių apžvalgų. Buvo suruošti 7 literatūriniai vakarai: „Pažinkime praeitį“, „Kosminės erdvės užkariavimas“ ir kiti.

1958m. Bibliotekos vedėja dirbo Aldona Bučaitė-Pažemeckienė. Fonde buvo 14.643 egz. knygų. Išduota literatūros 15.795 egz. knygų. Skaitytojų abonemente buvo – 462, kilnojamose bibliotekėlėse – 201. Viena iš įdomesnių tais metais atliktų masinių priemonių buvo surengta skaitytojų konferencija J. Paukštelio knygai „Kaimynai“ aptarti. Pravesta 8 bibliotekinės apžvalgos.

Darbuotojai padarė visose kaimo bibliotekose inventORIZACIJĄ, patikrino jų darbą ir vietoje padėjo išsiaiškinti esamus trūkumus, suteikė konkrečią pagalbą. Vaikų bibliotekoje vedėju dirbo Vytautas Gabrilaitis. Apie 1958-1959m. biblioteka buvo įsikūrusi dabartinės parduotuvės „Vėtrungė“ patalpose I aukšte. Tikslių žinių nėra, tokią datą nurodė A. Jaselskienė. Kažkuriais metais gana trumpą laiką biblioteka buvusi dabartinėje gelių parduotuvėje.

**7 pav. 1958m. vaikų bibliotekos skyriaus vedėjas
Vytautas Gabrilaitis**

1959m. Vedėju pradėjo dirbti Albertas Butvilas, baigęs Vilniaus bibliotekinių technikumą. Bibliotekoje buvo 728 skaitytojai, apsilankymų skaičius – 7529. Per metus išduota 10.549 bibliotekiniai vienetai, fonde buvo 16.382 knygu. Pravestos dvi skaitytoju konferencijos ir 3 literatūriniai vakarai. Tais metais bibliotekose buvo sudarinėjami abėcėliniai ir sisteminiai katalogai. Iki to laiko beveik visos bibliotekos neturėjo arba turėjo tik dalies fondo katalogus. Apie 1960m. biblioteka perkelta į buvusią žydų sinagogą, vietinių vadintą žydų šūle. Čia ji veikė II aukšte (A. Jaselsiekės teigimu) apie 2 – 3 metus, kol buvo perkelta į kultūros namų II aukštą.

1966m. Bibliotekos fonde yra 27.214 knygu. Išduota skaitytojams 22.809 egz. Skaitomumas – 18,3, lankomumas – 8. Iš viso bibliotekoje skaitytoju 1.238, iš jų vaikų – 408. Į bibliotekas ateina naujas veiksnys - teminiai vakarai („Vatikanas II“) ir susitikimai su rašytojais. Linkuvos

bibliotekoje lankosi rašytojai ir poetai: V. Bubnys, Drilinga, A. Pocius, E. Matuzevičius, Bernotas. Jie susitinka su skaitytojais, pasakoja apie savo veiklą, atsakinėja į klausimus. Buvo renkami aktyviausi skaitytojai. Vienas aktyviausių bibliotekos pagalbininkų ir skaitytojų - kino mechanikas K. Griauzdė, visapusiškai išsilavinęs, besidomįs įvairių šakų literatūra, žmogus.

1967m. Fonde yra 21,513 knygų. Išduota skaitytojams 18,839 egz. Skaitomumas 16,5, lankomumas 4,6. Iš viso bibliotekoje skaitytojų – 1,189, iš jų vaikų – 400. Buvo pravestas vakaras „Fašizmo teismas“, žodinis žurnalas (teminiai vakarai – montažai) „Ne dėl šlovės mūs obeliskai rymo“, „Tau šlovę dainuojam, Tėvyne“. Didžiausią pasisekimą 1967m. iš rengiamų masinių priemonių turėjo „Fašizmo teismas“. Vakaras buvo vedamas panašiai kaip įprasta teismuose. Čia buvo ir teisėjas, ir tarėjai, kaltintojai ir gynėjai. Renginyje dalyvavo 160 žmonių. Po teismo buvo pademonstruotas filmas „Paprastas fašizmas“. Vakaro metu salėje buvo knygų paroda „Faktai kaltina“ ir stendas „Fašizmo aukos“. Stende nuotraukos vietos komjaunuolių bei aktyvistų, žuvusių vokiečių okupacijos metais. 1967m. metais pasikeitė dauguma bibliotekos darbuotojų. Du mėnesius vyko bibliotekos fondo patikrinimas. Buvęs bibliotekos vedėjas A. Butvilas perdavė biblioteką A. Bučaitėi-Pažemeckienei, kuri vedėja dirbo tik iki

1967m. spalio 15d. Biblioteka liko be vedėjo. Vedėjauti niekas nenorėjo... Buvo laukiama naujų diplomantų. Iš bibliotekos išėjo skaityklos vedėja Ch. Stravickienė, išvyko A. Pažemeckienė, pradirbusi bibliotekoje 15 metų. Gautas naujas etatas šeštam bibliotekos darbuotojui – abonemento vedėjas. Šių pareigų ėmėsi A. Jaselskienė. Atėjo nauji darbuotojai: vaikų skyriaus vedėja G. Švėgždienė, bibliotekininkė A. Skaisgiraitė, tik baigusi vid. mokyklą, ir skaityklos vedėja J. Tinterienė, besimokanti kultūros švietimo mokykloje III. kurse. Bibliotekoje susidarė nauja atmosfera. Taip rašoma bibliotekoje esančiame dokumentų aplankale.

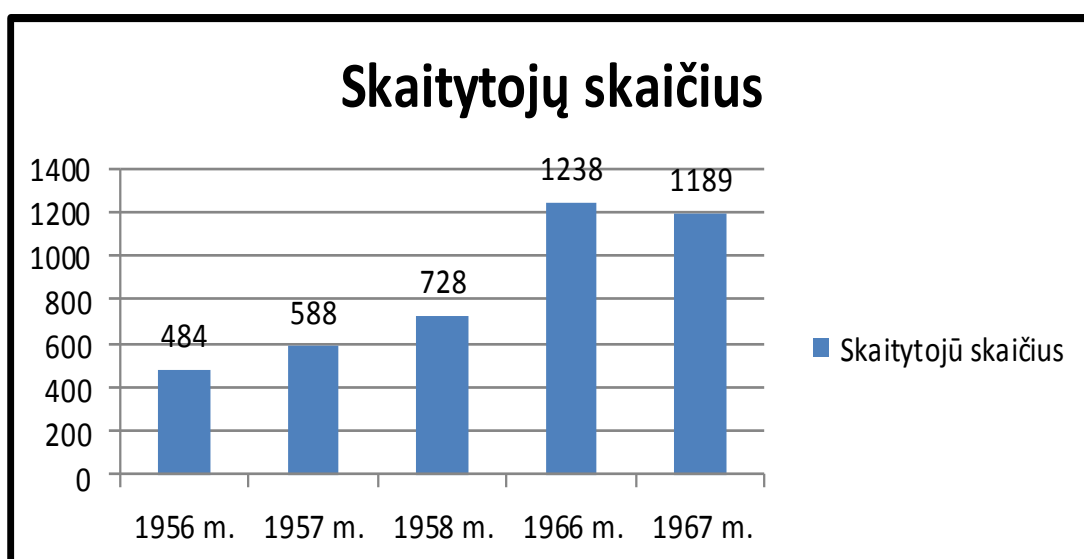
1968 metai buvo bibliografinio pakilimo metai. Vykęs bibliografinio – informacinio darbo konkursas išjudino šį darbo barą. Komjaunimo, proletarinės revoliucijos 50-čiai, pasiruošimas V.I Lenino 100 gimimo metinėms buvo pagrindinės gairės bibliotekos darbe. Šiais metais daugiau susidomėta kraštotyra, individualiu darbu.

Kontroliniai rodikliai:

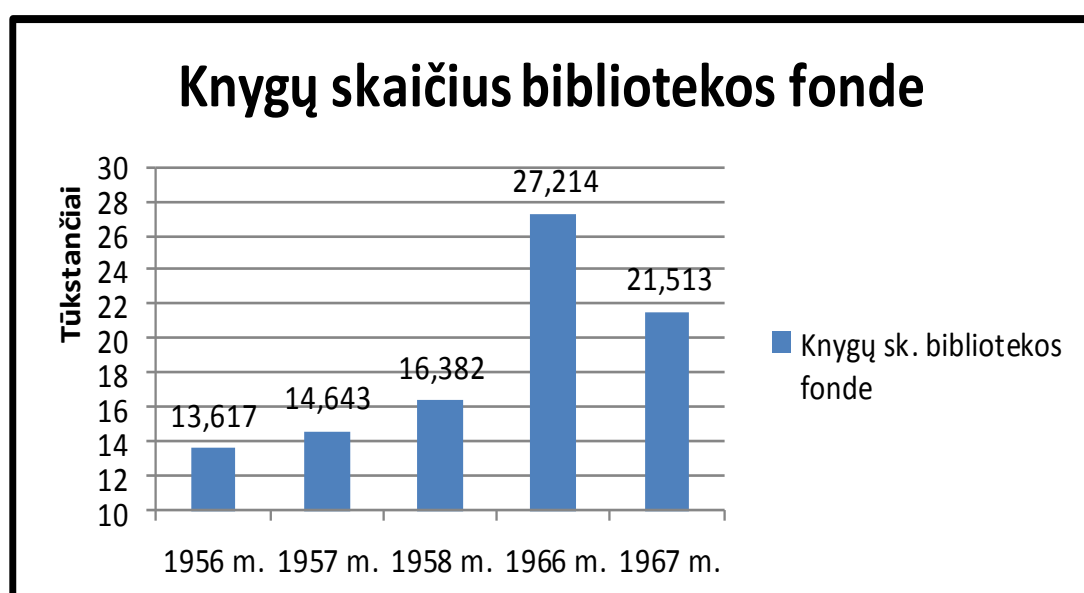
Skaitytojai ir lankytojai			Knygų išdavimas ir skaitomumas		
abonemente	641	4125	abonemente	8656	13,5%
skaitykloje	139	978	skaitykloje	3443	24,6%
vaikų skyriuje	405	5378	vaikų skyriuje	12.381	30,5%
Iš viso:1185 10.478			Iš viso:24.486 20,7%		
Fonde yra knygų 22.296			Apyvarta 1,1 Lankomumas 8,7		

Surengtos 64 knygų parodos : „Leninas ir Lietuva“, „Leninas ir jaunimas“, „Amžinai gyvas“, „Komjaunimas poezijos posmuose“, „Gyvenimas atiduotas kovai“, „Į kosmines erdves“, „Žmogus ieško tiesos“ ir kt. Padaryti stendai: „Gyvas širdy ir darbuos“, „V.I. Leninas“, „Mūsų rajono įžymieji žmonės“, „Atėjo Leninas visiems laikams“. Pateikta 70 bibliografinių informacijų. Išskirtas biografinis- informacinis fondas. Padaryta kartoteka „Komjaunimo kovos ir darbų šlovės ir pergalių kelias“. Taigi matome, kad biblioteka organizavo tokius renginius, parodas, darė stendus tokius, kokių reikalavo to meto valdžia. Minimi komjaunimo, KP jubiliejai, sovietų valdžios vadų ir kitokų žymių veikėjų minėjimai. Buvo stengiamasi į renginius pritraukti kuo daugiau žmonių, nes pagal kiekybę (masiškumą), o ne kokybę buvo vertinama darbuotojų veikla.

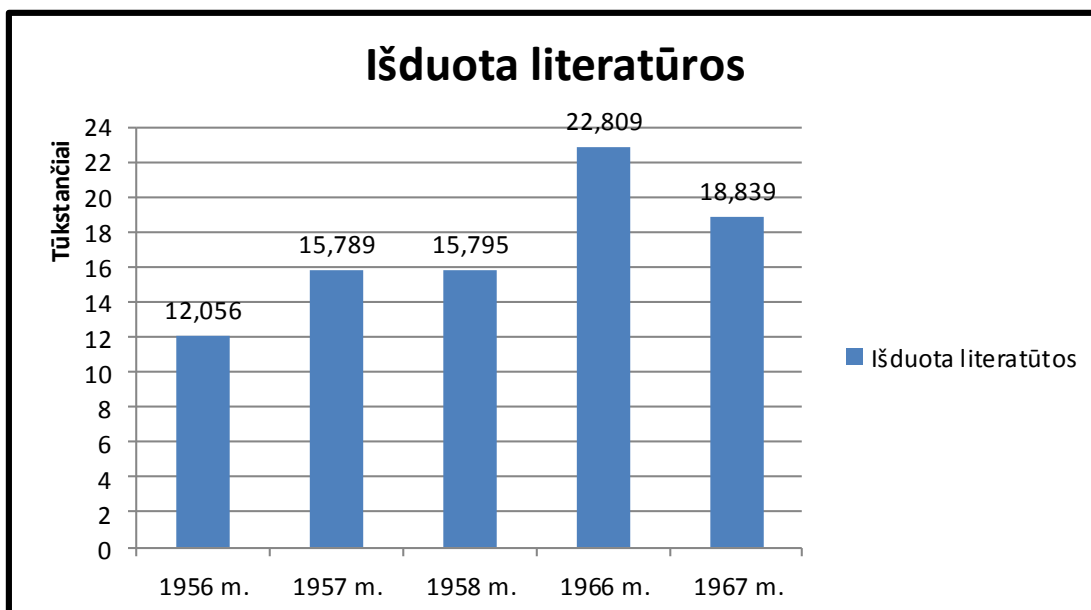
Per metus biblioteka gavo 1280 knygų.

8 pav. skaitytojų skaičius augimas 1956m. – 1967m.

9 pav. Linkuvos bibliotekos knygų fondo didėjimas.

10 pav. Kiek egzempliorių knygų išduota per nurodytus metus tūkstančiais

Aptariant lentelių duomenis galima pasakyti, kad nuo 1956m. iki 1966m. visi rodmenys kilo aukštyn: bibliotekose didėjo knygų, skaitytojų, ir išduotų knygų skaičius. Nuo 1966m. pastebimas nelabai žymus duomenų kritimas. Tam įtakos turėjo pasiruošimas centralizacijai, tada buvo valomi pagrindiniai fondai, išimta pasenusi ir susidėvėjusi literatūra, knygos, kurių buvo po keliolika egzempliorių, buvo nurašytos ir perduotos mainų fondui.

Iš pateiktos medžiagos apie bibliotekos veiklą aišku, kad kadru kaita labai didelė. Darbuotojai ilgai neužsibūdavo, kaip teigia A. Jaselskienė, pirmiausia dėl mažų atlyginimų, antra – organizacinio darbo, nesusijusio su knygomis, daug, reikalauta vis didinti skaitytojų skaičių, į renginius pritraukti kuo daugiau ne tik žiūrovų, bet ir dalyvių. Tai padaryti nedideliame miestelyje buvo gana sunku.

IŠVADOS

1. Renkant medžiagą apie Linkuvos biblioteką, paaiškėjo, kad jos nėra daug: apie pirmąsias bibliotekas miestelyje ir mokykloje radau nedaug žinių literatūroje. Mokyklos bibliotekos dokumentų išvis nėra, kaip teigė bibliotekininkė, jie kas kiek laiko buvo sunaikinami. Miestelio bibliotekoj yra tik aplankalas, kuriame susegti dokumentai nuo 1950m. iki 1971m. ir Jeselskienės pradėtas rašyti bibliotekos metraštis.
2. Kuriantis gimnazijai, moterų katalikių draugija ir „Vyturio“ draugija savo bibliotekų fondais dalijosi su mokykla.
3. Nuo pokario iki 1970m. (mano tyrinėjimams imta data) bibliotekos negalėjo dirbti savarankiškai, jos vykdė to meto KP direktyvas.
4. Kad ir vykdydamos sovietinę politiką, bibliotekos stengėsi, kad knyga pasiektų kiekvienus namus, kad žmonės kuo daugiau šviestųsi, skaitytų.
5. Kad ir sudėtingomis sąlygomis, bet kurio laikotarpio bibliotekos atliko savo darbą: plėtė žmonių akiratį, ugdė žmonių dorovę, tenkino kultūrinius poreikius ir net užsiėmė politiniu švietimu.

LITERATŪRA

1. Didžpetris V. „Linkuvos karmelitų bažnyčia ir vienuolynas“. Vilnius, 1993
2. Gaigalaitė A. „Mūsų karo meto mokytojai“. Vilnius: Vaga, 2000
3. Tumėnas S. „Kanauninko Jurgio Danio pėdsakas Linkuvos parapijoje“ Šiauliai: S. Tumėno leidykla „Šiaurės Lietuva“, 2010
4. Jaselskienės A. bibliotekos metraščio fragmentai
5. Linkuvos bibliotekos dokumentų aplankas, 1950
6. Miškinis A. „Linkuva“. Čikaga, 1978
7. Pirmasis Linkuvos progimnazijos mokytojų tarybos posėdžių protokolų aplankas
8. Šešplaukis Alf. „Linkuva, šiaurės Lietuvos švietimo židinys“ Linkuvos monografijos leidimo komitetas, Čikaga, 1978
9. Valionienė I. „Linkuvos gimnazijos lankstinukas“ Linkuva, 2005

Linkuvos buvęs senosios regulos Karmelitų vienuolynas ir Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčia [žiūrėta 2012 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą:
<http://vienuolynai.mch.mii.lt/V8-46/Linkuvos.htm>